

Nova flora i atlas corològic de Montserrat. Josep Nuet Badia. 2024

Estem d'enhorabona per l'aparició d'aquest llibre, ja que la *Flora de Montserrat* en tres volums (1991-1993), feta per Josep Nuet Badia amb la col·laboració de Josep Maria Panareda Clopés, està exhaurida. Com explica Josep Nuet en el prefaci d'aquesta *Nova flora i atlas corològic de Montserrat*, la idea de tornar a fer una nova flora de Montserrat li va venir quan l'anterior flora es va exhaurir. I va decidir de fer-la a partir de zero, una decisió valenta i adequada. I l'ha feta molt de pressa, entre els anys 2020 i 2023, amb cent dies de treball de camp que han suposat l'exploració intensiva de més de mil punts de la muntanya i l'aplega de més de trenta mil citacions. En aquest ardu treball ha tingut l'ajuda de la seva germana Eulàlia, que l'ha acompanyat

nombroses vegades i a més ha corregit, de manera professional, els textos. També ha comptat amb la sovintejada companyia de Josep Maria Soler, de Valentí González, d'Àngels Morell i d'alguns altres membres de l'Equip de Recerca Botànica del Centre Excursionista de Catalunya, a més de l'amatent col·laboració d'Àngel Maria Romo. Igualment l'autor reconeix les aportacions dels monjos Frederic Fosalba, explorador infatigable de la flora montserratina, i Josep Maria Galobart, especialitzat en la toponímia del massís; l'assessorament bibliogràfic d'Àngels Rius, bibliotecària de la Biblioteca de Montserrat; i les consultes ateses per diversos investigadors (Gonzalo Mateo, Samuel Pyke, Pedro Pablo Ferrer, Neus Ibáñez, Laura Gavioli, José María Pizarro i Paloma Cantó, entre altres), així com les facilitats donades pel Patronat de la Muntanya de Montserrat.

Primerament, en un extens i aconseguit capítol, tracta de la muntanya de Montserrat en els seus aspectes geogràfics, geològics, hidrològics, climàtics i especialment els referents a la vegetació, amb una relació exhaustiva de les comunitats vegetals que s'hi fan. Continua el capítol amb un apartat relatiu a la incidència de la fauna en la vegetació, especialment del senglar (*Sus scrofa*) i de la cabra salvatge (*Capra hispanica*), introduïda el 1995. Aquest herbívor va ser introduït el 1995 i ha suposat un augment de l'erosió i un fort impacte sobre la vegetació, i fins i tot la desaparició d'algunes espècies, com la boixerola (*Arctostaphylos uva-ursi*). També la gran freqüentació de la muntanya (amb dos milions i mig de visitants l'any 2019) té efectes notoris sobre el medi natural. No cal dir que l'acció destructiva dels incendis és més que evident. Per la seva singularitat, Montserrat ha merescut una especial protecció, primerament, l'any 1950, amb la creació del Patronat de la Muntanya de Montserrat, i més tard, el 1987, amb la declaració com a parc natural per part de la Generalitat de Catalunya. Finalment, l'autor tanca el capítol amb algunes consideracions sobre la conservació de la vegetació, l'empobriment de la diversitat vegetal, la desestructuració de l'alzinar i fins i tot l'extinció d'alguna espècie a causa de l'acció depredadora de les cabres salvatges, i les actuacions incorrectes de "neteja" de camins.

El capítol següent és una història dels estudis florístics a Montserrat, força interessant perquè han estat molts i molt importants els botànics que han recorregut o han visitat la muntanya: Francesc Micó (1528-1592), Joseph Tournefort (1656-1708), Joan Salvador (1683-1725), Pierre Pourret (1754-1818), Philip Webb (1793-1854), Georges Reuter (1805-1872), Pierre Boissier (1810-1885), Eugène Bourgeau (1813-1877), Antoni Costa (1817-1886), Frederic Trèmols (1831-1900), Joan Montserrat (1845-1895), Joan Cadevall (1846-1921), Estanislau Vayreda (1848-1901), Adeodat Marcet (1875-1964), Pius Font (1888-1964), etc.

A continuació ve un capítol curt, però bàsic, sobre l'estructura i metodologia del catàleg i l'atles corològic. Primerament, l'autor insisteix a dir que aquesta és una flora totalment nova, la realització de la qual ha suposat l'exploració exhaustiva de la muntanya a la recerca de totes les plantes possibles, i la preparació d'una nova cartografia d'acord amb el reticle UTM vigent, l'ETRS89. D'aquesta manera, a més de posar al

Nova flora i atlas corològic de Montserrat. Josep Nuet Badia. 2024.
673 pp. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Barcelona. Preu: 28 €.
ISBN: 978-84-9191-348-1

dia el catàleg de la flora, ofereix la visió de les plantes montserratines gairebé quatre decennis més tard de l'aparició de l'anterior Flora de Montserrat, amb tota una nova situació ambiental (efectes dels incendis, hiperfreqüentació humana, impacte negatiu de la cabra salvatge, escalfament global de l'atmosfera, etc.). Seguidament, Josep Nuet fa un llistat dels passos que ha hagut de fer durant la realització d'aquesta Nova flora: delimitar el territori i els quadrats UTM d'acord amb el datum ETRS89, actualment preceptiu, recórrer a peu la muntanya durant totes les estacions de l'any, georeferenciar les llistes de cada punt examinat amb el SIG MiraMón v. 8, 2e, confeccionar els mapes de les espècies observades mitjançant el programari CorelDraw v. 13, a més d'altres tasques inherents a qualsevol estudi florístic. Amb aquesta recerca, el catàleg actual consta de 969 plantes (espècies i subespècies). L'ordenació de les famílies, gèneres i espècies es fa seguint *Flora europaea*, mentre que en la taxonomia i nomenclatura científica s'adopta la proposta de la *Flora manual dels*

Països Catalans. Per a cada entrada, s'indica, en negreta i cursiva, el nom científic, seguit del nom popular; la forma vital; l'àrea general de l'espècie; l'època de florida; la distribució, ecologia i caracterització fitocenològica de la planta; i les referències. Respecte als mapes, s'indica la distribució de la planta que ja figurava a l'anterior *Flora de Montserrat*, amb els corresponents (encara que no del tot coincidents, per haver variat el datum de la projecció geodèsica) quadrats emmarcats, i també s'assenyalen els quadrats on s'ha trobat la planta durant les exploracions del quadrienni 2020-2023, amb una trama en gris intens per a una planta molt freqüent en el quadrat; en gris mitjà per a una planta freqüent; i en gris clar per a una planta rara en el quadrat. S'ha de dir que la trama de color gris clar costa de veure.

A continuació, entre les pàgines 93 i 602, ve el gruix del treball, referent al catàleg florístic i atles corològic. Per tal de no allargar excessivament aquesta ressenya, no es comenta aquest llarg capítol, sinó que tan sols es recomana la seva lectura reposada i el gaudi que comporta.

En un darrer capítol, es fa l'anàlisi de la flora montserratina, comparant la riquesa florística de Montserrat amb la d'altres contrades de Catalunya, i examinant els grups taxonòmics presents i especialment les famílies, on es constata que les que superen el 3 per cent del conjunt són, per aquest ordre, les següents: compostes, gramínies, papilionàcies, rosàcies, labiades, crucíferes i escrofulariàcies. Respecte als elements florals, el més important és l'element mediterrani, tot i que florísticament són importants i significatives algunes espècies eurosiberianes. També, de cara a entendre la flora montserratina, és important l'apartat dedicat a fer una breu descripció botànica dels diferents sectors del massís. Un darrer apartat, dintre d'aquest capítol, tracta de la variació de la flora de Montserrat al llarg del temps, amb comentaris sobre l'erosió del sòl, els efectes de la sequera, l'impacte dels herbívors, la introducció de plantes foranes, la desaparició o rarificació d'espècies i els efectes de la massificació i de les activitats de tota mena.

Acaba el llibre amb una bibliografia selecta i amb tres índexs específics (de persones, de noms catalans de plantes i de noms científics), a més d'un índex general.

Àngel M. Hernández. Secció de Ciències Naturals, Centre Excursionista de Terrassa.